

Σαββατοκύριακο 8-9 Φεβρουαρίου 2014

24 **News** BIBΛΙΟΔΡΟΜΙΟ

«Μην προσβάλλεσαι, εύθικτη Κρητικιά»

Τα σχολιαστικά κείμενα μιας ορισμένης εποχής, όσο και αν δεν είναι εντελώς προσοδεμένα στην επικαιρότητα, προορίζονται να γεράσουν εύκολα. Τι κάνει όμως τα συγκεκριμένα κείμενα της Μάρως Δούκα στο βιβλίο «Ο πεζογράφος και το πιθάρι του» να αρνούνται πεισματικά να γεράσουν;

Το βιβλίο της Μάρως Δούκα περιέχει κείμενα και διηγήματα γραμμένα κατά παράγγελια κυρίως για περιοδικά – συχνά τη «Λέξη» – και πρωτοεκδόθηκε πριν από 22 σχεδόν χρόνια στον Καστανιώτη, στη σειρά «Σκέψη, χρόνος και δημιουργοί» του Θανάση Νιάρκου. Τώρα ξαναβγήκε από τον Πατάκη – με αυτό ολοκληρώνεται η επανέκδοση όλων των βιβλίων της από τον τωρινό μιας εποχής που και αυτοί δεν έχουν γεράσει. Παραμένουν ήρωές μας. Ο Ρίτσος, ο Τσίρκας, ο Αλεξάνδρου, ο Καββαδίας, η Μέλπω Αξιώτη, η Ελλην Αλεξίου, ο Δημήτρης Χατζής, η Νανά Καλλιανέση των εκδόσεων Κέδρος. Είναι ίσως πάλι γιατί η ίδια η Μάρω Δούκα, γράφοντας αυτά τα κείμενα ανάμεσα στο 1981 και το 1991, φρόντισε να τους δώσει μια αυτοβιογραφική διαχρονικότητα, χτίζοντας μέσα από δήθεν άσχετες μεταξύ τους περιγραφές το δικό της σύμπαν. Εξηγώντας μας, με άλλα λόγια, πώς η ίδια έγινε συγγραφέας, δανειζοντάς μας το βλέμμα της πάνω στους άλλους και στα γεγονότα, τους ανθρώπους, τα διαβάσματα που την έκαναν αυτό που είναι.

Ηδη από τα πρώτα κείμενα μας παίρνει από το χέρι. Πώς περίμενε στο αεροδρόμιο τον επαναπατριζόμενο Δημήτρη Χατζή χωρίς να τον ξέρει, απλώς για να τον δει. Χωρίς να του μιλήσει. Και πώς της έκανε μούτρα η Ελλην Αλεξίου. Όταν ο Θανάσης Νιάρκος κάλεσε τη Μάρω Δούκα σε ραδιοφωνικό του εκπομπή και πήγε εκείνη για την ηχογράφιση, περίμενε να τελειώσει πρώτα την ηχογράφησή της η Ελλην Αλεξίου. «Της μιλώ και γυρίζει αλλού το κεφάλι. Κάνει χολιασμένη πως

δεν με γνωρίζει, ας έχουμε περάσει απογεύματα και απογεύματα δουλεύοντας το «Ρωτώ και μαθαίνω». Είναι που έγραψα το τρισκατάρατο, την «Αρχαία σκουριά». Να μ'έχουν σαν αβγό να με κλωσσουν και να τους βγω κοράκου χρώμα αντικομμουνίστρια. Τι κάνετε; την ξαναρωτώ, η Μάρω είμαι. Αυτή, κουφή. Γιατί δεν μου μιλάει η Ελλην Αλεξίου; ρωτάω τον Θανάση δυνατά. Ο Θανάσης χαμογελάει αμήχανα».

Η Μάρω Δούκα στην εφηβεία της, στα Χανιά, διάβαζε Ξενόπουλο, Καραγάτση, Καζαντζάκη. Αργότερα θα την επηρεάσουν πολλά άλλα κείμενα, λ.χ. το «Πλατύ ποτάμι» του Γιάννη Μπεράτη. Και ιδιαίτερα η τριλογία του Στρατή Τσίρκα. Καταλυτικό όμως ήταν για τη διαμόρφωσή της το γεγονός ότι δούλεψε ως υπάλληλος της Νανάς Καλλιανέση στον Κέδρο από το 1974 μέχρι το 1981. Εκεί έγραψε τα πρώτα της μυθιστορήματα – που είχε την τύχη να τα διαβάσει πριν από την έκδοσή τους ένας Γιάννης Ρίτσος, ο οποίος πρώτα άρχισε με τις αρετές και μετά γινόταν... καταπέλτης –, εκεί γνώρισε την ιντελιγκέντσια

της εποχής της, εκεί έγινε ικανή να γράψει κείμενο όπως το «Η τέχνη του κολυμπιστή σε μια κουταλιά νερό», το οποίο έχει θέμα το πώς γράφεται ένα μυθιστόρημα και είναι, βέβαια, σαν να έχει γραφτεί μόλις χθες. Αλλά και τίποτε από όλα αυτά αν δεν μάθαινε κανείς από το βιβλίο της ετούτο, και μόνο για την εικόνα που ακολουθεί, με τον Στρατή Τσίρκα (που συμπλήρωσε 34 χρόνια πεθαμένος πριν από λίγες ημέρες) να έρχεται στην Καλλιανέση στον Κέδρο, θα άξιζε κανείς να το διαβάσει. Της παραχωρούμε τον λόγο:

«Είδα από την είσοδο της στοάς που βλέπει στην Πανεπιστημίου τον Τσίρκα με το καπάκι του κι ένα μικρό νάιλον σακουλάκι να πλησιάζει κουτσαίνοντας ελαφρά. Δεν είναι καλά τελευταία, μου ψιθύρισε η Νανά, πολύ λυπημένος είναι, μαρτζώνει. Κατέβηκε από τη σκάλα, έβγαλε μ'επιδειξίτητα το φιλεδάκι από τα μαλλιά της, έχασα πάλι την πίπα μου, μου είπε αναστατωμένη. Ο Τσίρκας έμπαινε. Αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν, κάθισαν αντικριστά και κοιτάζονταν. Ανοιξε το σακουλάκι, ψωμί, τυρί, ελιές – έφερα κι εγώ για τον ρεφενέ μας. Περιμένουμε πολλούς; Όλους, του είπε λάμποντας. Φορούσε εκείνο το υπέροχο ρούχο που της είχε αγοράσει ο Ρίτσος από την Ιταλία, τότε που είχαν ταξιδέψει μαζί. Τα μαλλιά της χρυσά, τα μάτια της φωτεινά και υπερήφανα. Μιλούσαν χαμηλόφωνα. Σκύβω και ξετρυπώνω κάτω από τα ράφια των βιβλίων την πίπα της. Την πήρε και άναψε τσιγάρο. Πήγαινε τώρα, κυρά μου, γυρίζει και μου λέει, δεν σε χρειάζομαι. Όπως έπιανα το πόμολο της πόρτας, με κάλεσε ο Τσίρκας. Μην τον ακούς, Μάρω, φεύγα, ύψωσε τη φωνή της η Νανά. Μην νομίζεις, προκομμένη μου, την πρόφτασε αυτός, ότι θα τη γλιτώσεις την κατσαδά. Σου είπα να μην τη στενοχωράς, τον διέκοψε η Νανά. Τι να μην τη στενοχωρώ, έτσι

Η Μάρω Δούκα δούλεψε στον Κέδρο από το 1974 μέχρι το 1981. Είχε εκεί την τύχη να γνωρίσει σε νεαρή ηλικία μερικούς από τους σημαντικότερους μεταπολεμικούς πεζογράφους και ποιητές

τους κακομαθαίνεις όλους, τους έχεις εδώ και τους κανακεύεις, εκδοτικό οίκο έχεις εσύ για άσυλο; Εγώ πιστεύω στους νέους, του χαμογέλασε. Τον τελευταίο καιρό μ'εκνευρίζουν πολύ οι νέοι σου, δίκιο είχε ο μακαρίτης ο Σινόπουλος, το παραξήλωσαν. Τους άκουγα εκνευρισμένη. Τι σου έχω κάνει; τον ρώτησα. Δίνεις συνεντεύξεις και δεν ξέρεις τι λες, αυτό μου έχεις κάνει. Τρέχεις από 'δώ κι από 'κεί, ως και σε δεξίωση έμαθα ότι εμφανίστηκες! Τι με αναφέρεις διαρκώς; Το κερασάκι σου θαρρείς πως είμαι; Λες, λες, λογοδιάρροια ακατάσχετη και με τον Τσίρκα κερασάκι, σε παρακαλώ, ξέχνα με. Αρχισα, φαίνεται,

να κλαίω. Μ'έβλεπαν που έκλαιγα, αλλά εγώ δεν μπορούσα να δω τον εαυτό μου. Ο Τσίρκας είχε μαλακώσει, ζήτη τα νιάτα, είπε, ούτε ένα αστείο δεν σπκώνεις, γέμισε τα ποτήρια να πιούμε. Είχαν βουλευτεί κοντά στο γραφειάκι, μπροστά τους μια μπουκάλα κόκκινο κρασί, τσουγκρίζαν και περίμεναν τους καλεσμένους τους. Μην προσβάλλεσαι, εύθικτη Κρητικιά, μου είπε ο Τσίρκας, θα γεράσεις κι εσύ και θα πεθάνεις, θα 'ρθει κι εσένα η σειρά σου, θα 'ρθει καιρός που θα τα ξαναπούμε και στα καλά και τα κακά (...). Ανοιξα βιστικά την πόρτα και βγήκα. Ο εφιάλτης σαν να είχε τελειώσει».

Γράφει ο Μανώλης Πημελής

Μάρω Δούκα
Ο ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΙΘΑΡΙ ΤΟΥ
ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ, ΣΕΛ. 142,
ΤΙΜΗ: 10,90 ΕΥΡΩ